

II. GÉZA OROSZ POLITIKÁJA 1141—1152

A kora középkori — így a XII. századi — magyar—orosz kapcsolatok kérdése mint önálló téma a kevésbé kutatott területek közé tartozik. Polgári történetíróink közül Márki Sándor, Pauler Gyula, Hodinka Antal, Deér József és Hóman Bálint nevét említhetnénk, akik foglalkoztak a magyar—orosz viszonytal akár külön kötetben, akár egy-egy nagyobb munkájuk keretén belül.¹ Általában megelégedtek a magyar királyok egyes oroszországi hadjáratainak leírásával, az egyes problémák részletes elemzése nélkül. Az orosz polgári történészek közül K. Ja. Grot egy egész monográfiát szentelt a XII. századi magyar—orosz érintkezéseknek,² V. Vasziljevskij pedig a bizánci diplomáciatörténet kapcsán szólt róluk.³ Az 1956-ban napvilágot látott kapcsolattörténeti tanulmánygyűjtemény⁴ a XII. századi eseményekkel nem is foglalkozik, a részletes elemzéssel pedig az első marxista feldolgozások⁵ is adósak maradnak. Perényi József munkája⁶ elsősorban a Hodinka-féle forráskiadvány kritikája, így a megoldatlan problémák felvetését tekinti feladatának. Az első részletekbe menő feldolgozás, amely a korai magyar—orosz kapcsolatokat is tárgyalja, V. T. Pasuto nevéhez fűződik.⁷ Jórészt az ő eredményeit használja fel V. P. Susarin a szovjet kiadású Magyarország történetben.⁸ Legújabban Makk Ferenc és Kristó Gyula érintették a magyar—orosz viszonyt a XII. századi magyar külpolitika tárgyalása kapcsán.⁹

¹ MÁRKI SÁNDOR: Az oroszok hazánk történetében. Nagyvárad 1877.; PAULER GYULA: II. Géza orosz—görög háborúi (1148—1156). Hadtörténeti Közlemények 1890. 1—19., 273—285. (a továbbiakban: PAULER 1890.); PAULER GYULA: A magyar nemzet története az Árpád-házi királyok alatt. I. Bp. 1899.² (a továbbiakban: PAULER 1899.); HODINKA ANTAL: Az orosz évkönyvek magyar vonatkozásai. Bp. 1916.; DEÉR JÓZSEF: A magyar törzsszövetség és a patrimonialis királyság külpolitikája. Kaposvár 1928. (a továbbiakban: DEÉR 1928.); HÓMAN BÁLINT—SZEKFI GYULA: Magyar történet. I. Bp. 1935.³ (A vonatkozó rész Hóman Bálint munkája. A továbbiakban: HÓMAN 1935.)

² Грот, К. Я.: Из истории Угрии и славянства в XII в. (1141—1173). Варшава 1889 (a továbbiakban: GROT 1889.)

³ Васильевский, В.: Из истории Византии в XII в. (союз двух империй 1148—1155). Труды, т. IV. Ленинград 1930. (a továbbiakban: VASZILJEVSKIJ 1930.)

⁴ Magyar—orosz történelmi kapcsolatok. Bp. 1956.

⁵ Magyarország története. I. (egyetemi tankönyv) Bp. 1961.; Magyarország története. I. (szerk. MOLNÁR ERIK, PAMLÉNYI ERVIN, SZÉKELY GYÖRGY) Bp. 1967.

⁶ PERÉNYI JÓZSEF: Az orosz évkönyvek magyar vonatkozásai. Tanulmányok a magyar—orosz irodalmi kapcsolatok köréből. I. Bp. 1961.

⁷ Пакуто, В. Т.: Внешняя политика древней Руси. Москва 1968. (a továbbiakban: PASUTO 1968.)

⁸ История Венгрии. т. I Москва 1971. (A vonatkozó rész SUSARIN, V. P. munkája.)

⁹ МАКК FERENC: Magyar—bizánci kapcsolatok a XII. században. Kandidátusi értekezés. (kézirat) Szeged 1978. (a továbbiakban: МАКК 1978.); KRISTÓ GYULA: Magyarország története 1116—1242. (kézirat) Szeged 1978. (a továbbiakban: KRISTÓ 1978.)

A magyar királyság részéről egységes oroszországi politika már a XII. század elején sem létezett, hiszen a széttagolódás irányába fejlődő kijevi Oroszország egyes fejedelmei eltérő külpolitikát folytattak. Így a-magyar—orosz politikai kapcsolatok a XII. század folyamán mindvégig Magyarország és egy-egy orosz fejedelemség viszonyában realizálódtak. Ez alapján II. Géza idején is az orosz politikának két vonulatát kell figyelemmel kísérnünk: egyrészt Magyarországot és az egységes Oroszországot szimbolizáló Kijev, másrészt a magyar királyság és a halicsi fejedelemség viszonyát. (Nem véletlen, hogy a magyar államnak éppen Haliccsal alakultak ki szoros kapcsolatai az orosz fejedelemségek közül, hiszen ezt természetszerűleg eredményezte a földrajzi közelség.) Az orosz földek délnyugati részén a XII. század eleje óta mindjobban önállóodó halicsi területek 1141 után váltak jelentős belpolitikai tényezővé, miután Vlagyimirko Volodárevics több kisebb fejedelemség (Peremisl, Tyerebovl, Halics) megszerzésével megteremtette az egységes Halicsot, majd 1144-ben Zvenyigorod környékét is hozzácsatolta.¹⁰ Halics megerősödése egyben azt is jelentette, hogy a kijevi nagyfejedelem egyesítő törekvéseinek egyik legfőbb akadályává vált. II. Géza 1141—1152 között kezdetben Halicsot (1144), majd később a vele szemben fellépő Izjaszláv kijevi nagyfejedelmet (1148—1152) támogatta. Két kérdés is felmerül, amelynek megválaszolására jelen dolgozatunkban kísérletet teszünk. Az egyik: mikorra tehető II. Géza oroszországi politikájában a fordulópont, azaz mikor váltja fel a halicsi szövetséget a Halics-ellenesség. A másik: milyen tényezők készítették a magyar uralkodót erre a lépésre.

II. Géza 1144-ben Belus bán vezetésével katonai segítséget küldött Vlagyimirkónak a kijevi nagyfejedellel, Vszevolod Olgovicccsal szemben, amint erről az orosz évkönyvek tudósítanak.¹¹ Mivel más forrásunk erre vonatkozóan nincs, és a hadjárat előzményeire az évkönyvi szöveg sem utal, úgy kell értékelnünk, mint Halics és Magyarország II. Béla idején kialakult jó viszonyának folytatását. A halicsi Vlagyimirko ugyanis — még mint nem az egész halicsi fejedelemség birtokosa — II. Bélát támogatta a lengyel—orosz csapatokkal fellépő Borisz ellenében oly módon, hogy Lengyelországot támadta meg.¹² Az 1144. évi segítségnyújtást joggal tarthatjuk a II. Béla-féle irányvonal folytatásának, mivel más adatok is megerősítik azt, hogy II. Géza és Belus bán kezdetben töretlenül vitték tovább II. Béla politikai kurzusát.¹³

Az első esemény, amely Magyarország és Halics kapcsolatának megváltozására utalhat, II. Géza házassága Eufrozina Msztyiszlávnával, Izjaszláv Msztyiszlávic kijevi nagyfejedelem (1146—1154) testvérével. Erről csak az 1149. évi események sorában tudósít a kijevi évkönyv olyan formában, hogy II. Géza a nagyfejedelem, Izjaszláv sógora volt.¹⁴ A házasságkötés idejét ennél mindenképpen korábbra kell tenni, hiszen II. Géza 1148. évi seregküldése is már e frigy következménye lehetett. Adatunk van arra, hogy amikor a második keresztshadjárat résztvevői VII. Lajos vezetésével átvonultak Magyarországon, a francia király II. Gézával komaságba került.¹⁵ Mivel VII. Lajos 1147. júliusában tartózkodott magyar földön¹⁶ s ekkor lett II. Géza gyer-

¹⁰ Рапов, О. М.: Княжеские владения на Руси в X—первой половине XIII в. Москва 1977. стр. 74.

¹¹ Полное собрание русских летописей. (a továbbiakban: PSZRL) т. I в. 2 Москва 1963. стб. 311; т. II Москва 1962. стб. 315; т. XXV. Москва 1965. стр. 36.

¹² PSZRL II. 450. oszlop.

¹³ Ld. erre GROT 1889. 63.; МАКК 1978. 59.; KRISTÓ 1978.

¹⁴ PSZRL II. 384. oszlop

¹⁵ EMERICUS SZENTPÉTERY: Scriptores rerum Hungaricarum. I. Bp. 1937. (a továbbiakban: SRH I.) 458.

¹⁶ МАКК 1978. 67.

mekének keresztapja, Géza és Eufrozina házassága nagy valószínűséggel 1146 második felére tehető. Ez az időpont a szakirodalomban általánosan elfogadottá vált.¹⁷

1146 folyamán változásokat figyelhetünk meg a magyar külpolitikában. E változások háttérében az 1132 után ismét felbukkant trónkövetelő Borisz állt. Boriszról 1135-öt követően egy évtizedig nem tudunk semmit.¹⁸ 1145—1146 fordulóján jelent meg Vladislav cseh uralkodónál,¹⁹ aki Magyarországgal 1140 óta hűvös viszonyban volt. Innét III. Konrád német király udvarába került.²⁰ Konrád és II. Béla szövetségét létrehozó eljegyzés Konrád fia és Zsófia (II. Géza testvére) között felbomlott, ennek kétségtelen jele, hogy Zsófia 1146 táján kolostorba vonult.²¹ III. Konrád és Babenberg (vagy Jasomirgott) Henrik osztrák őrgróf és bajor herceg szabad kezet adtak Borisznak zsoldosok toborzásához, akikkel Borisz 1146 áprilisában elfoglalta Pozsonyt.²² A Képes Krónika leírása szerint Boriszt néhány előkelő hívta az országba,²³ az események arról tanúskodnak, hogy számuk és befolyásuk nem lehetett jelentős, így Borisznak a hatalom megragadására reális esélye nem volt.²⁴ II. Géza pedig a támadás gyors visszaverésével az uralkodó osztály lényegi egységét is demonstrálta.²⁵ Megtorlásként a magyar uralkodó 1146 nyarán kapcsolatba lépett VI. Welf német herceggel, III. Konrád ellenfelével és rendszeres évpénzzel támogatta.²⁶ Jasomirgott Henriket pedig 1146. szeptember 11-én a Lajta-menti csatában legyőzte.²⁷ II. Géza házasságkötésére valószínűleg 1146 nyarának végén került sor, amikor politikájának homlokerében a Borisz-kérdés állt. A magyar király egyrészt bosszút állt Borisz korábbi pártfogóin, másrészt meg akarta akadályozni, hogy Borisz ismét támogatókra találjon. Mivel Borisz unokatestvére volt mind Eufrozínának, mind a kijevei Izjaszlávnak, nagyon is valószínű, hogy a kijevei kapcsolat megteremtése is Borisz ügyének esetleges felkarolását kívánta megelőzni. Ezt állapította meg — véleményünk szerint helyesen — K. Ja. Grot is. Ugyanakkor egyet kell értenünk Hóman Bálinttal is, aki az orosz szövetség megerősítését azzal magyarázta, hogy Magyarország és többi szomszédja között megromlott a korábbi jó viszony.²⁸

1146 második felében úgy tűnt, hogy Izjaszláv Msztyiszlávics szilárdan ült kijevei trónján, amelyet ez év augusztusában foglalt el. Később ellenfelei, Jurij Dolgorukij (Vlagyimir—Szuzdal fejedelme) és Szvjatoszláv Olgovics (Novgorod-Szeverszkij ura) csak 1147 folyamán indítottak támadást, de még nem Kijev, csak a vele szövetségben álló Szmolenszk ellen.²⁹ Izjaszláv biztonságérzetének tudható be, hogy a metropolita-választással merész lépésre szánta rá magát.

A kijevei metropolita az orosz egyház feje volt. Ezt a tisztséget ritka kivételtől eltekintve görög származású pap töltötte be, akit a bizánci pátriárka küldött Oroszországba. Ily módon Bizánc jelentős befolyást gyakorolt az orosz egyház és ennek révén egész Oroszország belügyeire. A bizánci pátriárkának nemcsak a metropolita

¹⁷ GROT 1889. 95—97.; WERTNER MÓR: Az Árpádok családi története. Nagybecskerekén 1892. 311—315.; PAULER 1899. 269.; PASUTO 1968. 168.; MAKK 1978. 69.; KRISTÓ 1978.

¹⁸ MAKK 1978. 64., 253. 85. jegyzet.

¹⁹ KRISTÓ 1978.

²⁰ HODINKA ANTAL: Kolománovics Borisz. Történelmi Tár 1889. 430.

²¹ DEÉR 1928. 122.; KRISTÓ 1978.

²² SRHI. 453.

²³ SRHI. 459.

²⁴ KRISTÓ 1978.

²⁵ MAKK 1978. 69.

²⁶ MAKK 1978. 65.; KRISTÓ 1978.

²⁷ MAKK 1978. 66.

²⁸ GROT 1889. 95—97.; HÓMAN 1935. 371.

²⁹ Толочко, П. П.: Нашадки Мономаха. Киев 1972. (a továbbiakban: ТОЛОЦКО 1972.) 60.

küldése, hanem püspökségek alapítása és a püspökök személyének megválasztása is a jogkörébe tartozott. Például az 1137-ben alapított szmolenszki püspökségbe a görög származású Mánuel ültette,³⁰ Novgorodnak pedig szintén Bizáncból érkezett püspöke volt Nyifont személyében.³¹ A fejedelmek egyre hevesebbé váló küzdelmeibe a metropoliták, sőt egyes püspökök is beavatkoztak. Így az 1145-ben távozott Mihail metropolita (1130—1145) 1139-ben a csernyigovi fejedelmek segítségére volt abban, hogy megszerezzék a kijevi nagyfejedelmi trónt. Ezért amikor Izjaszláv Msztyiszlávics lett a nagyfejedelem, a metropolita nem térhetett vissza Bizáncból. Az irányító nélkül maradt orosz egyház élére Izjaszláv saját hívét Klimet (vagy Klimentet) kívánta állítani, aki elsőként ismerte el Izjaszláv nagyfejedelmi címhez való jogát. 1147. június 27-én több püspök (különösen a görög származású Nyifont és Mánuel) tiltakozásának ellenére választották meg Klimet. Nyifont püspököt, aki egyaránt élvezte Jurij Dolgorukij fejedelem és a bizánci pátriárka támogatását, 1149-ben a kijevi peterszkij kolostorba zárták, Mánuel püspök pedig menekülni volt kénytelen.³²

Ilyen határozott lépésre, amellyel eleve maga ellen hangolta ellenfeleit, csak biztos pozícióból szánhatta magát Izjaszláv. Ezért hangsúlyoznánk, hogy ezt megelőzően Izjaszláv nagyfejedelmi pozíciói nem tűntek kevésbé szilárdnak mint elődeié, és nem vetítették előre a halicsi Vlagyimirkóval való konfrontációk sorozatát. Így bizony állíthatjuk, hogy II. Géza és Eufrozina házasságkötése, amely Magyarország és Kijev szövetségét teremtette meg, nem tekinthető — legfeljebb csak potenciálisan — Halics-ellenesnek, és ilyen módon nem számítható fordulópontnak az orosz politikában.

1148—1149-ben a jelentősebb európai hatalmak közötti ellentétek és a hatásokra kialakuló szövetségi szálak két szembenálló táborra osztották az európai államok nagy részét, és éveken keresztül éreztették hatásukat. Ekkor jött létre az első, szinte az egész kontinenst behálózó szövetségi rendszer.³³ Alapjait az ún. „két császár szövetsége” teremtette meg, amelynek kiindulópontjául Mánuel bizánci császár és Berta Sulzbach német hercegnő 1146-ban kötött házassága szolgált. A kereszteshadjárat idején Bizáncban tartózkodó III. Konrád és Mánuel között 1148 őszi Thesszalonikében jött létre egyezség egy közös itáliai, normann-ellenes hadjárat kérdésében. Ezzel csaknem egy időben ugyancsak a kereszteshadjáratból hazatérő VI. Welf herceg a szicíliai uralkodóval, II. Rogerrel lépett szövetségre Konrád, illetve Mánuel ellen. Ehhez a két „paktumhoz” csatlakozott a többi állam meglevő érdekazonosságai, illetve érdekellentéteik alapján. A két császár szövetségének tagja lett Velence is a normannokkal való adriai rivalizálása miatt. 1149 nyarán II. Rogerrel kötött szövetséget VII. Lajos francia király, aki Bizáncot okolta a kereszteshadjárat sikertelenségéért, ugyanis Bizánc tizenkét évre békét kötött a törökkel.³⁴ Ebben a táborban találjuk a pápát, Szerbiát és Magyarországot is.³⁵ A szövetségi rendszer hatása megmutatkozott az orosz belső viszonyokban is.

A XII. század közepére Oroszország a feudális széttagoltságnak egy újabb fázisához érkezett.³⁶ Ekkorra számos fejedelmi központ kristályosodott ki (pl. Vlagyi-

³⁰ PASUTO 1968. 188.

³¹ Уо.

³² A metropolita választásával kapcsolatban ld. Рыбаков, Б. А.: Боярин—летописец XII в. История СССР 1959/5 стр. 70—72; PASUTO 1968. 188—189.; ТОЛОСКО 1972. 61—64.

³³ VASZILJEVSKIJ 1930. 43—44.; GROT 1889. 181. 3. jegyzet; DEÉR 1928. 123.; НОМАН 1935. 373.; OSTROGORSKY, G.: Histoire de l'état byzantin. Paris 1969.² 405—406.

³⁴ МАКК 1978. 77.

³⁵ PAULER 1890.; VASZILJEVSKIJ 1930. 43—44.; МАКК 1978. 76.; KRISTÓ 1978.

³⁶ Oroszország feudális széttagoltságáról ld. pl. Ключевский, В. О.: Сочинения. т. I Курс русской истории. ч. I Москва 1965; Греков, Б. Д.: Киевская Русь. Москва 1953; Насонов, А. Н.: Русская земля и образование ее территории. Москва 1955.; История СССР с древнейших времен

mir—Szuzdal, Polock, Szmolenszk, Volhinia, Halics, Turov, Perejaszláv, Csernyigov stb.), ennek ellenére Kijevnek mint fővárosnak és a nagyfejedelmi címnek a jelentősége csökkenő tendenciával ugyan, de megmaradt. Az egyes fejedelemségek gazdasági—politikai súlya korántsem volt azonos, de annyira eltérő sem, hogy bármelyik közülük önállóan képes lett volna a többiek feletti hegemoniát megszerezni, és Kijevet elfoglalni. Így jöttek létre a XII. század közepén az ún. „fejedelmi koalíciók”, az egyik oldalon Vlagyimir—Szuzdal és Halics, a másikon Volhinia és Szmolenszk vezetésével. A két csoport között ingadozó álláspontot képviselt Csernyigov. A „fejedelmi koalíciók” gyakran vettek igénybe idegen (cseh, lengyel, magyar, komán stb.) segítséget is katonai bázisuk növelésére, mint pl. Izjaszláv Msztjiszlávics 1148—1152 között. A két szövetséges csoport ellentétes külpolitikai irányvonalat képviselt, ezt bizonyítja Bizánchoz való viszonyuk. Élesen Bizánc-ellenes volt a Volhinia—Szmolenszk csoport álláspontja, erről tanúskodik az orosz metropolita megválasztása. (Ez a csoport birtokolta kisebb megszakításokkal Kijevet.) Ugyanakkor ellenfeleiket, a vlagyimir—szuzdali Jurij Dolgorukijt és a halicsi Vlagyimirkót szoros kapcsolat fűzte Bizánchoz.³⁷

A kijevi évkönyv 1148-nál tudósít először a magyarok katonai jelenlétéről a fejedelmi küzdelmekben, a hadjárat minden bizonnyal 1148 kora tavaszán lehetett.³⁸ Ekkor Izjaszláv csak a csernyigovi fejedelmek ellen vonult, Jurij Dolgorukij és Vlagyimirko még nem léptek fel ellene. Másodszer 1149 legvégén, valószínűleg az évkönyv szövegének megfelelően karácsonykor,³⁹ indította útnak hadait II. Géza ezúttal Volhíniába, mivel Jurij Dolgorukij elmozdította Izjaszlávot Kijevből. Ekkor II. Géza nemcsak segítséget küldött, hanem ő maga is felvonult a Kárpátok túloldalán a halicsi Vlagyimirkót sakkban tartani. A magyar király felvonulása egyértelműen jelzi, hogy Halics ekkor mind II. Gézának mind Izjaszlávnak ellenfele volt.

Az évkönyvi szövegből azonban nem derül ki, hogy Vlagyimirko azért nem támogatta-e Jurij Dolgorukijt, mert II. Géza csapatai beavatkozásra készen álltak a Kárpátok nyugati oldalán, vagy pedig azért, mert ekkor még nem alakult ki Halics és Szuzdal között egyértelműen a szövetségi kapcsolat. Bár valószínű, hogy ez a szövetség már 1149-től létezett, de minden kétséget kizáróan csak 1150-től bizonyítható, amikor Olga Jurjevna (Dolgorukij lánya) és Jaroszláv Vlagyimirovics (Vlagyimirko fia) házasságot kötött.⁴⁰ Ettől kezdve viszont Halics a Jurij Dolgorukij vezette Bizánc-párti koalíció aktív tagja lett a Volhinia—Szmolenszk csoporttal szemben.

A következő oroszországi hadjáratok alkalmával Magyarországot és Halicsot mind a négyszer egymással szemben találjuk. 1150 őszi kimondottan a halicsi Vlagyimirko ellen kért segítséget Izjaszláv. A hadműveletek is halicsi területen folytak.⁴¹ 1151 tavaszán Vlagyimir Msztjiszlávics, a nagyfejedelmestvére jött Magyarországra, és vitte a segítséget Izjaszlávnak. A magyarok ez alkalommal részt vettek Kijev visszafoglalásában, amelyet Vlagyimirko csapataitól üldöztetve hajtottak vég-

до наших дней. В двух сериях в двенадцати томах. т. I Москва 1966; Пауто, В. Т.: Историческое значение периода феодальной раздробленности на Руси. «Польша и Русь». Москва 1974. стр. 9—17.; Черепнин, Л. В.: Пути и формы политического развития русских земель XII—начала XIII в. «Польша и Русь» стр. 23—51.

³⁷ Jurij Dolgorukij esetében csak utólagos bizonyítékkal rendelkezünk: PSZRL II. 521. oszlop; Vlagyimirko rokoni kapcsolataira ld. PASUTO 1968. 422.

³⁸ PSZRL II. 360—362. oszlop; Бережков, И. Г.: Хронология русского летописания. Москва 1963. (a továbbiakban: BEREZSKOV 1963.) 147.

³⁹ PSZRL II. 384—385. oszlop; BEREZSKOV 1963. 149.

⁴⁰ PSZRL II. 394. oszlop.

⁴¹ PSZRL II. 405—407. oszlop.

re.⁴² 1151 nyarán a nagyfejedelem fia, Msztyiszláv Izjaszlávics vezette át a magyar csapatokat Oroszországba, de még mielőtt harcba bocsátkoztak volna, lekaszabolta őket az éjszaka leple alatt támadó Vlagyimirko.⁴³ Az utolsó alkalommal, 1152-ben, II. Géza ismét személyesen vett részt az oroszországi hadjáratban,⁴⁴ ugyanúgy mint 1150 őszén, amikor szintén egyedül Vlagyimirko volt az ellenfél. Érdekes megfigyelni, milyen eredménnyel zárult az a két hadjárat, amelyet a magyar király személyesen vezetett, és a támadás Vlagyimirko birtokai ellen irányult. Az első alkalommal II. Géza a kezdeti katonai sikerek után távozott Halicsból. Ebben nyilván szerepe volt a Vlagyimirko által megvesztegetett előkelők tanácsának is, de valószínűbb oka Mánuel támadása volt, amelyről II. Géza Oroszországban értesült.⁴⁵ 1152-ben pedig Vlagyimirko ajándékokkal és II. Bélának tett szolgálatai felemlítésével ismét megosztotta a magyar tábornokot. II. Géza főembereinek tanácsára hallgatva elállt a katonai győzelem kiaknázásától.⁴⁶

Végző soron 1149 legvégétől kezdve figyelhetjük meg Magyarország és Halics szembekerülését, ami magyar részről egybeesett a szerbek támogatásával és a Bizánc-cal való nyílt konfrontáció vállalásával. Véleményünk szerint ekkorra, 1149 legvégére tehető II. Géza oroszországi politikájának fordulópontja, a II. Béla uralkodása óta fennálló halicsi szövetséget ekkor váltja fel a Halics-ellenes állásfoglalás. Ezt a fordulatot mind Halicsnak, mind Magyarországnak a kialakult európai szövetségi rendszerben elfoglalt eltérő helyzete eredményezte. Ugyanakkor az 1150. és 1152. évi hadjáratok lezárásának mikéntje arra enged következtetni, hogy az Álmos-ági konszolidáció uralkodó osztálya csak a „megleckéztetés” erejéig volt hajlandó Halicccsal szembefordulni.

⁴² PSZRL II. 408—410., 413., 415—416., 420. oszlop.

⁴³ PSZRL II. 434., 441—442. oszlop.

⁴⁴ PSZRL II. 446—454. oszlop.

⁴⁵ VASZILJEVSKIJ 1930. 62—53.

⁴⁶ PSZRL II. 452—453. oszlop.

Márta F. Font

LA POLITIQUE DE GÉZA II ENVERS LA RUSSIE 1141—1152

Dans son travail, l'auteur tâche à résoudre deux questions. L'une : à quelle date se situe le tournant de la politique russe de Géza II ; et l'autre : quelles sont les circonstances qui ont amené le souverain hongrois à changer sa politique extérieure initiale, celle qui représentait la continuation directe de la ligne politique de Béla II.

Le premier événement marquant un changement des rapports entre la Hongrie et Halitch, c'est le mariage de Géza II avec Euphrosina Mstislavna, la soeur d'Iziaslav Mstislavitch, grand-duc de Kiev (1146—1154). Sur cette démarche l'auteur démontre, en esquissant l'arrière-plan de politique intérieure hongroise et russe, qu'elle ne peut être considérée comme dirigée contre Halitch et, par conséquent, comme un tournant dans la politique russe.

Le changement de la politique envers Halitch s'est opéré après 1148, au moment où Géza II a prêté appui au grand-duc Iziaslav, au cours des luttes pour la possession de Kiev. L'opposition de la Hongrie à Halitch peut être observée à partir de l'extrême fin de l'an 1149 et, au fond, elle coïncide avec le fait de commencer à appuyer les serbes et d'engager une confrontation ouverte avec Byzance. L'auteur est d'avis que le tournant de la politique russe de Géza II doit être situé à l'extrême fin de 1149, et que ce changement était le résultat de la position prise et par Halitch et par la Hongrie dans les coalitions européennes. Cependant, l'achèvement des campagnes de 1150 et de 1152 permet de supposer que la classe dominante hongroise, créée par la consolidation intérieure des années 1130, n'était disposée à s'opposer à Halitch que jusqu'à lui faire une « leçon ».

Марта Ф. Фонт

ПОЛИТИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ ГЕЗЫ II С РУСЬЮ 1141—1152

Автором работы рассматриваются два вопроса. Первым из них является: когда произошли изменения в политических отношениях Венгрии и Руси в период 1141—1152, т. е. когда превратился союз с Галичем в вражду. А второй вопрос: какие обстоятельства принудили венгерского короля Гезу II к тому, что он прервал галицкий союз, установленный при Беле II (1131—1141).

Первое событие, которое могло бы указать на изменение политических отношений Гезы II с Галичем, это брак венгерского короля с Евфросинией Мстиславной, сестрой великого киевского князя Изяслава Мстиславича (1146—1154). На основе анализа внутреннего положения Венгрии и Руси доказывается автором, что союз Венгрии с Киевом (т. е. брак Гезы II) не был направлен против Галича, таким образом его нельзя считать поворотом в русско-венгерских связях.

Дружеские отношения Венгрии и Галича были сломаны после 1148 г., когда венгерский король первый раз послал военную помощь великому князю Изяславу вмешиваясь в междоусобицы князей. С самого конца 1149 г. Венгрия и Галич стали членами враждебных друг другу политических групп. Это совпадает с временем, когда Венгрия начала оказывать поддержку Сербии и тем самым вставала в оппозицию к Византии. Автор приходит к выводу, что с самого конца 1149 г. наблюдается изменение политических отношений Гезы II и галицкого князя, и оно было обусловлено противоположным положением Венгрии и Галича в европейских коалициях, сложившихся к середине XII в. Однако из заключения походов Гезы II в 1150 и 1152 гг. можно сделать вывод, что венгерский господствующий класс, оформленный вследствие внутренней консолидации 1130-ых годов, не единогласно поддерживал враждебные отношения с Галичем.